

600

supers zijn er nog met
een oppervlakte tussen
de 500 en 800 m²

De redders van de dorpswinkel. 'Het is geen goudmijn, maar ik geniet'

Buurtsupers reportage | Kleine dorpen moeten het vaak zonder supermarkt stellen, maar sociaal ondernemers als Aant Soepboer laten dat niet gebeuren. Het belangrijkste daarbij is de gunfactor.

Susan Wichgers
Oosternijkerk en Oudeschoot

Kersverse supermarkteigenaar Aant Soepboer (34) uit het Friese Oosternijkerk heeft ramen laten maken in het pand dat hij een paar maanden geleden overnam. In het volle zonlicht plaatste hij het gangpad met groente en fruit. Geen handige keuze, zo bleek: alles verpieterde binnen een paar dagen.

Dat zijn nou de dingen, vertelt Soepboer, terwijl hij een rondleiding geeft door zijn buurtsuper, waar je

als nieuwbakken winkelier gaandeweg achter komt. Hij wijst een paar lege schappen aan: de inkoop is nog een proces. Zijn idee om de bakkerij uit te breiden en belegde broodjes te verkopen loopt dan weer heel goed. "Een supermarkt runnen is echt een vak apart."

De vorige eigenaar stopte met zijn winkel, waardoor de ruim negenhonderd inwoners naar een supermarkt op 6 kilometer afstand zouden moeten. Een groot gemis voor het 'bloeiende dorp', meent Soepboer. Niet alleen vanwege de

boodschappen, maar ook om het dagelijkse contact dat mensen er hebben. "Vaak wordt er gesproken over bevolkingskrimp, maar het is hier hartstikke levendig", zegt hij. "Er is een voetbalclub, een basisschool, dorpsfeesten."

Samen met zijn broer en zus zag Soepboer, die in de zorg werkte, zijn kans schoon. Ze bliezen de winkel nieuw leven in en verbouwden de rest van het pand, zodat er mensen met een beperking kunnen wonen. Die zouden dan weer aan het werk kunnen in de supermarkt.

De buurtsuper van Aant Soepboer (achter de kassa) in Oosternijkerk.

FOTO'S SJAAK VERBOOM

Steeds meer dorpen zitten zonder winkel, blijkt uit cijfers van vastgoedbedrijf CBRE. Het aantal kleine supermarkten tussen de 500 en 800 vierkante meter daalde tussen 2012 en 2023 van ruim duizend winkels naar iets meer dan zeshonderd. Supermarkten kleiner dan 500 vierkante meter stijgen weliswaar in aantal, maar dan gaat het vooral om winkels met een internationaal karakter in grote steden, stelt het CBRE.

Dorpswinkels hebben te maken met een vergrijzend publiek, hoge kosten, concurrentie van online boodschappenservices en de grootgrutter die aantrekkelijkere prijzen kan bieden. Maar de buurtsuper biedt iets wat anderen niet kunnen bieden: verbinding. Dat zegt Bettina Bock, bijzonder hoogleraar bevolkingsdaling en leefbaarheid in Noord-Nederland aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Voor ouderen of mensen die minder mobiel zijn, biedt een dorpswinkel toegang tot vers voedsel, zegt Bock. Maar dat is voor veel mensen niet het belangrijkste. "Als een winkel een van de weinige ontmoetingsmogelijkheden is in het dorp, dan valt er echt iets weg als die verdwijnt."

Die ontmoetingen zijn niet alleen gezellig, maar kunnen ook leiden tot andere dingen. "Het idee om samen eens iets op te ruimen of om een optocht te organiseren, bijvoorbeeld. De winkel is een sociaal knooppunt, zou je kunnen zeggen, dat informeler en dagelijkse van aard is dan een dorpshuis of buurtcentrum."

Niet zelden zetten bewoners zich in om te voorkomen dat de supermarkt uit hun dorp verdwijnt. In Lettele, bij Deventer, bestieren inwoners de winkel bijvoorbeeld met een groep vrijwilligers. En dan heb je

dus de sociaal ondernemers die de supermarkt draaiende houden door die te combineren met integratieprojecten of zorg voor mensen met een beperking.

In Oudeschoot (1500 inwoners), een dorp vastgeplakt aan Heerenveen, is die combinatie onder leiding van inwoners Cora Peters en Baukje Faber al ruim tien jaar een succes. Niet voor niks staat er voor de ingang een bankje met het opschrift 'Houd hem in ere, de buurtsuper!'. Het dorp moest het twee jaar lang zonder winkel doen, maar de roep

'Toen er geen winkel was, zag je minder mensen op straat'

om de terugkeer van de supermarkt werd steeds sterker.

En dat terwijl de Lidl in Heerenveen op anderhalve kilometer afstand zit. "Eigenlijk hebben we geen bestaansrecht," zegt Peters, "maar toen er geen winkel was, zag je minder mensen op straat. We misten sociale cohesie."

Bij de winkel kunnen mensen met een arbeidsbeperking aan het werk, zo lang als nodig. De 35-jarige Wiesje Leistra kwam er vier jaar geleden na een periode van werkloosheid terecht. "Hiervoor stond ik stil", vertelt ze aan de tafel in de kantine. "Dat was niet goed voor me. Het voelt beter om ritme te hebben."

In het verleden werkte er ook een dorpsgenoot met een ernstige angststoornis, zegt Peters. Meestal gaat het om mensen met een verstandelijke beperking. In de volksmond

heet dat een 'dagbesteding', maar Sjoerd Ouwens van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) spreekt liever gewoon van werk, ook al is het onbetaald. "Met onbetaald werk leveren mensen net zo goed een bijdrage aan de maatschappij."

Zijn droom is dat er meer mensen vanuit de dagbesteding naar betaald werk stromen. Dat gebeurt nu zelden. Zonde, vindt hij. Ouwens denkt dat daarmee veel potentieel verloren gaat. "Het gaat om mensen met talenten die vaak niet gezien en onderschat worden. Ook zij willen er toe doen." Een dorpswinkel is daarvoor uitstekend geschikt, denkt Ouwens. "Hoe mooi zou het zijn als mensen van daaruit een stap maken naar een grote supermarkt? Iedereen heeft het recht om een leven lang te leren en te ontwikkelen."

In de buurtsuper in Oudeschoot is dat eerder uitzondering dan regel.

'De winkel is informeler en dagelijks dan een dorpshuis'

"Er zijn mensen die doorstromen naar begeleid werken bij een grotere supermarkt," zegt Peters, "maar vaak is die stap te groot, ligt het tempo te hoog bij een normale supermarkt." Ook in Oosternijkerk bleek de realiteit weerbarstig. In het verbouwde pand van Soepboer wonen inmiddels mensen met een beperking, maar werken in de winkel leverde voor sommigen te veel prikkels op.

Hij bouwt het nu langzaam op. Alleen op maandag staat een van de

bewoners in de winkel. Desondanks draait de winkel prima, zegt hij. "Het is absoluut geen goudmijn en ik moet oppassen dat ik me niet over de kop werk, maar ik geniet ervan."

Het belangrijkste ingrediënt voor een succesvolle buurtsuper is volgens hem de gunfactor van het dorp. Tom Baaij, die twee jaar geleden het maatschappelijke supermarktmek Centerrr overnam, weet daar alles van. Centerrr heeft twee buurtsupers, een in het Friese Wirdum en een in het Gelderse dorp Almen, waar hij zelf werkt.

Zelfs met de inkomsten uit de dagbesteding blijft het als dorpswinkel 'tricky' qua financiën, zegt Baaij, die al vijftien jaar in de detailhandel werkt. "Het dorp moet achter je staan. Hier in Almen hebben mensen gestreden voor de winkel. Die komen niet alleen voor de melk die ze zijn vergeten. Van elke 100 euro die ze aan boodschappen uitgeven, besteden ze er zo'n 30 bij ons. Dat zorgt voor stabiliteit."

Soepboer stroomt over van de ideeën om zijn winkel met Oosternijkerk te verbinden. Na de zomer begint hij op woensdag een seniorenavond voor een praatje en koffie inclusief haal- en brengservice. En heeft een dorpsgenoot buiten openingstijden een bepaald product dringend nodig, dan wil hij weleens de sleutel meegeven.

Baaij stelt zich met zijn winkel 'dienstbaar op' aan het dorp. "We bidden zorgen boodschappen als iemand een been gebroken heeft en we maken schoon in de kerk. Vraagstukken kunnen bij ons gemeld worden, en dan kijken wij: wat kunnen we doen?" Heb je de bewoners eenmaal mee, dan is de maatschappelijke buurtsuper een gouden formule, denkt Baaij, die zijn keten verder uit wil breiden. "Ik hoop dat het lukt. Dorpen hebben dit nodig."